

TANZÁNIAI ÉS KENYAI ÚTIKÉPEK

SZERVÁI AZ ÚTON

2020. JANUÁR 24. ÉS FEBRUÁR 8.
KÖZÖTT FELESÉGEMMEL
HETEDSZER SZAFARIZTUNK
AFRIKÁBAN, S ÚTITÁRSAINKKAL
EGYÜTT IS ÉPP HETEN VOLTUNK.
EZÚTTAL TANZÁNIABAN ÉS
KENYÁBAN JÁRTUNK. AZ AUTÓS
SZAFARIT PAMLÉNYI MIKLÓS
(EGY AFRIKÁBAN ÉLŐ MAGYAR)
IRODÁJA, A JAMBO RAFIKI TRAVEL
SERVICE SZERVEZTE – KIVÁLÓAN.

A trópusi esőerdőben legelésző elefántok közül az egyik fiatal példány váratlanul megindult felénk, s olyan közel jött hozzánk, hogy szinte megérinthettük volna, ami némelyik utitársamat kissé meg is ijesztette.

Fotó: Perjési Andrea

A szervált először úgy pillantottuk meg, hogy a magas fűből legalább két méter magasra felugorva vadászott, de úgy látszik, hogy sikertelenül, mert aztán – óriási szerencsénkre – előjött onnan, és áthaladt előttünk egy kopárabb részen. Így aztán fotók tucatjait készíthettük róla.

Fotó: Perjési Andrea

Életkorom miatt én ezt az utat afféle nosztalgizáló búcsúnak szántam, így csupán a tanzániai Manyara-tó Nemzeti Park szerepelt benne, ahol még nem jártam. Itt történt velünk az a kedves – bár az újoncoknak nyilván rémületes – eset, amihez hasonlót már megértem egyszer. Akkor a dél-afrikai Tembe Elefántparkban voltunk, s egy szűk, bozótokkal szegélyezett úton haladtunk táborunk felé, mikor egy kanyar után hatalmas elefántbikával találtuk magunkat szembe. Mi is megtorpantunk, s az állat is ezt tette. Talán húsz méter lehetett köztünk a távolság; visszafordulni képtelenség volt. Percekig álltunk így némán, egymást méregetve, majd az elefánt megindult felénk. Tudtuk, hogy ormányának egyetlen csapásával vagy óriási agyaráinak erejével könnyen megszabadulhatna az útjában álló szafariautótól, de nem ez történt. A bika hangtalanul, méltóságteljes lassúsággal elhaladt mellettünk, olyan közel, hogy kezemmel megérinthettem volna az oldalát.

Itt, a Manyara-tó trópusi esőerdejében számunkra szokatlan élmény volt az elefántokkal való találkozás, s hosszan figyeltünk pár példányt, amelyek csak néha bukkantak elő a sűrűből, mikor egy fiatal állat elindult egyenesen felénk. Jóllehet most elmenekülhettünk volna (új utitársaink követelték is), nem tettük, hanem bevártuk a nyilvánvalóan kíváncsi vastagbőrűt. Aztán megismétlődött a hajdani eset. Az állat közvetlenül mellettünk ment el, majd többször is a kritikus távolságon belülré jött, hogy tüzetesen szemügyre vehessen minket. Kis idő múlva továbbhajtottunk, az elefánt pedig letért egy folyócska mellé inni. Ám utána ismét követte autónkat, majd elénk került, mintha csak vezetni akarna bennünket. Mikor sofőrünk nagyobb sebességre kapcsolva feltúrázta a motort, ő is megszaporoztta lépteit. Végül azonban kétszer is visszafordult, s ránk trombitált, akárha azt mondaná: „Mit akartok? Nem elég nektek az én tempóm?” Egyszerűen esze ágában sem volt támadni, de annyira érdeklődött irántunk, hogy időbe telt, míg otthagyhattuk.

TALÁLKOZÁS EGY ÓRIÁS OROSLÁNNAL

A Serengeti Nemzeti Park oroszlánpopulációja elősöre meglepően népesnek bizonyult. Két nap alatt

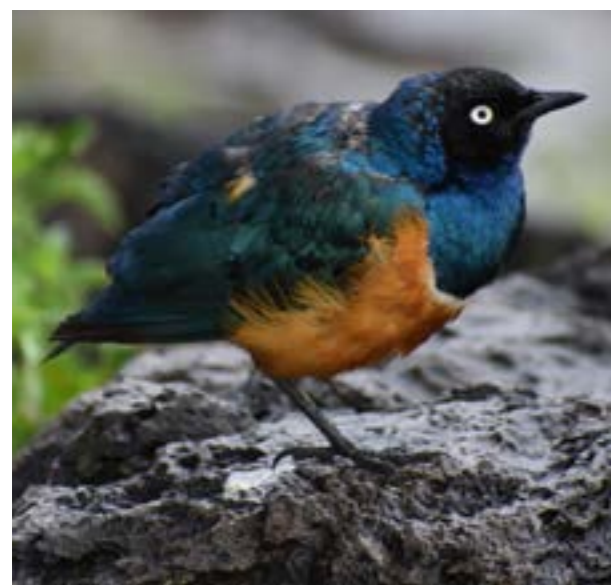
összesen harmincnyolc egyedét számoltunk össze. Akadt köztük egy robusztus, hatalmas sörényű óriás is, amelyhez hasonlót se állatkertben, se cirkuszban, se a szabadban nem láttam még, holott életem folyamán sok nagymacskával találkoztam. (Ehhez tudni kell, hogy egykor a Budapesti Állatkertben foglalkoztam oroszlánokkal is, és ott legalább harminc-negyven példánnyal volt dolgom.) Noha néhány éve Botswana-ban olyan gyönyörű, jól táplált, megtermett hímekeket láttam, hogy azt hittem, náluk nagyobb oroszlán nem létezhet, e Góliát rajtuk is túltett. Elsőként szokatlanul dús, gubancos sörénye

A Serengeti oroszlánjainak terített asztalt kínált az éppen ebben az időszakban vándorló patások tömege, s így e ragadozók tucatjait (!) láttuk délelőttönként szemlátomást jóllakottan, hatalmasra tömött hassal pihenni

Fotó: Perjési Andrea

már jóval túl van élete delén, minden porcikájából sugárzott az elementáris erő. Egy kisebb dombrol éreszkedett alá, majd méltóságteljes nemtörődomséggel áthaladt az egyre sokasodó szafariautók között. Némelyikük a nyomába szegődött, ám akadt olyan is, amelyik igyekezett elállni az oroszlánkirály útját. Mi ezt a zaklatást méltatlannak találtuk, s továbbmentünk.

Itt kell megemlékeznem a nemzeti parkok leg-agresszívabb „lényeiről”, a szafariautókról. Miután vezetőik rádió-összeköttetésben állnak, minden érdekesebb látnivalónál (egymást kiszorítva és aka-

A pompás fénysergegy (*Lamprotornis superbus*) az egyik leggyakrabban látható madárfaj ezen a vidéken, s ráadásul olyan szelíd, hogy az étköző embereket akár egy méterre is megközelíti a lehulló maradékért.

Fotó: Perjési Andrea

dályozva) gyorsabban gyülekeznek, mint a keselyűk egy-egy tetem fölött. Ez többnyire bosszantó, de néha szinte a komikum határát súrolja. Egyszer például híre ment, hogy egy – jókora terméséről elnevezett – kolbászfa (*Kigelia*) vastag alsó ágán hatalmas hím leopárd pihen. Őszintén szólva, mi is magasabb sebességbe kapcsolunk, s a helyszínre iramodtunk. Mikor odaértünk, már tucatnyi autó vesztegelt a fa alatt. Ráadásul minden irányból porfelhők jelezték számtalan további kocsi közeledtét. Aztán mi is lefőtöttük a pompás állatot, és elhagytuk a helyszínt: akkor már hozzávetőleg negyven autó nyüzsgött ott, s folyamatosan érkeztek mások is.

GEPÁRDKÖLYKÖK ISKOLÁJA

Később megfigyelhettünk egy gepárdanyát, aki négy, még „pelyhes” szőrű, körülbelül két-három hónapos kölykét vezetve a magas fűben. Rövidesen egy másik gepárdcsaládot is láttunk, amely egy szikla tetején tanyázott: egy anyaállat és öt anyányi kölyök alkotta. Nem messze a sziklától megálltunk enni va-

lamit, s akkor vettük észre, hogy a távolban a gepárdmama vadászni tanítja utódait. Egy Thomson-gazellát vetek üzőbe. Az anya legelő száguldott, három kölyök követte, míg a másik kettő messze lemaradva önfeledten játszott. Végül a vadászat nem járt eredménnyel, de a fő cél nyilván nem is ez volt, hanem a következő nemzedék trenírozása. Ha jól belegondolunk, az összes nagymacska közül a gepárd az, amelynek nőstényei a legnagyobb áldozatot hozzák állandó veszélyben forgó kölykeikért. Miért? Először is: a gepárd a nyílt területek nappali ragadozója, s így tevékenysége már messziről jól látható. Másodsor: nem él családban, mint az oroszlán. Harmadszor: nem tud jól fára

A közönséges tehénantilopot (*Alcelaphus busephalus*) nevezik hartebeestnek és kongóninak is. Ez az állat Szenegáltól Szomáliáig, illetve Kelet-Afrikától Dél-Afrikáig előfordul, s e nagy elterjedésű állatfajnak nem kevesebb, mint 12 alfaját tartják számon, amelyek közül a képen látott példány az *A. b. cokii*.

Fotó: Perjési Andrea

mászni, mint a leopárd, mert még kimereszthető karmai sincsenek, tehát a minimális védekezésre sem képes egy erősebb ragadozóval szemben. (Egyedüli fegyvere a gyorsaság.) Végül negyedszer: a néha még öt kölyköt is nevelő anyának folyamatosan vadászni kell, hogy el tudja látni élelemmel a családját és önmagát, mert kondíciójának megőrzése létfontosságú. Vadászat közben pedig egy ideig magára kell hagynia kölykeit, akikre sok szárnyas és szinte minden négylábú ragadozó veszélyt jelent.

VÉGTELEN VÁNDORLÁS

A Serengeti legnagyobb látványossága ez idő tájt a csíkos gnú és a zebra elképzeltetlen tömegeinek szokásos évi gyülekezése és vándorlása. Egy ízben olyan helyen álltunk meg, ahol az említett állatok (s a köztük vegyülő antilopok és gazellák

kisebb csoportjai) egészen a horizontig betöltötték a szavannát. Becslések szerint ilyenkor mintegy másfél millió gnú és félmillió zebra kel útra. A patások legtöbbször a közelmúltban hozta világra borjait, illetve csikóit, idevonzva a könnyű zsákmányban reménykedő ragadozókat.

EGYES BECSLÉSEK SZERINT ILYENKOR MINTEGY 1 500 000 GNÚ ÉS 500 000 ZEBRA KEL ÚTRA.

Aztán hirtelen valami különös, ismeretlen lényt pillantottam meg. Távcsővemben egy kétlábú fehér tollcsomó tűnt fel, s csak közelebről nézve jöttem rá, hogy egy óriástúzokot (*Ardeotis kori*) látok, amely épp dűrög. Ez a madár – fejét hátravetve – dús fehér nyaktollazatát úgy fel tudja borzolni, hogy szinte teljesen eltűnik benne.

Egyes becslések szerint ebben az időszakban a Serengeti vándorútra induló zebrainak száma eléri az 500 000 példányt is. Ott jártunkkor felbecsülhetetlen mennyiségű példányt láttunk, amelyek egészen a horizontig betöltötték a tájat. A fiatal példányok sörényébe és testszőrzetébe még barnás árnyalatok vegyülnek.

Fotó: Perjési Andrea

AZ ÚT FOLYTATÓDIK

Majd a Serengetiből a Ngorongoróba vezető úton nem kevesebb, mint tizenhat oroszlánnal találkoztunk. Két kisebb falka történetesen a hajnali zsákmány maradékát fogyasztotta. Az egyik nőstény egy Grant-gazella koponyájával birkózott, míg két másik kilátástalannak tűnő huzakodással viasko-

A HATALMAS FÜLŰ, FEHÉR HOMLOKÚ ÉS FEKETE ÁLARCOT VISELŐ LAPÁTFÜLŰ RÓKA ARRÓL NEVEZETES, HOGY A RAGADOZÓK KÖZT A LEGTÖBB FOGAT – 46-50 DARABOT – MONDHATJA MAGÁÉNAK, S RAGADOZÓ LÉTÉRE FŐKÉNT TERMESZEKKEK TÁPLÁLKOZIK.

Az apáca füttyölőlúd (*Dendrocygna viduata*) elterjedése nem kis fejtörést okoz a zoológusoknak, mert ez a madárfaj Afrikában és Dél-Amerikában is otthonos, ugyanakkor semmi jel nem mutat arra, hogy bármikor is képes lett volna az Atlanti-óceán átreptetésére.

Fotó: Perjési Andrea

Ezen a sziklán egy gepárd anyát figyeltünk meg (!) kölykével. Az anyának szinte minden nap vadászni kell, hogy táplálni tudja kölykeit és önmagát.

Fotó: Perjési Andrea

dott holmi lábszáron. Aztán a Ngorongoro kráterben újabb kilenc oroszlánt és ugyanennyi keskenyszájú orrszarvút figyelhattunk meg.

A tanzániai határt átlépve Kenyába értünk, ahol egy idő múlva a felhőszakadásoktól nedves, felszabdalt földutak még a megszokott afrikai állapotokhoz képest is igen rosszak (a mi fogalmaink szerint járhatatlanok) lettek. Fekete sofőrünket bizony komoly próbatétel elé állították. Végül megérkeztünk az Amboseli Nemzeti Rezervátumba, amely rögtön az első órában három olyan ragadozófaj látványával kedveskedett nekünk, melyek Afrikában sem minden nap kerülnek az ember szeme elé. Elsőként két lapátfülű rókát láttunk. E fehér homlokú, feke-

te álarcú és hatalmas fülekkel megáldott állat arról nevezetes, hogy a ragadozók közt a legtöbb fogat – 46-50 darabot – mondhatja magáénak, s főként természetekkel táplálkozik. Később az úton előtűntünk, valamivel távolabb felbukkant egy elsőre meghatározhatatlan teremtmény, amely egy pillanat alatt beugrott a magas fűbe. Autónkkal odahajtottunk, ahol az állat eltűnt, s nem sokkal később megláttunk egy szervált. Nagyon megörültem neki. Korábbi útjaim során még nem sikerült találkoznom ezzel a mintegy 35-40 centi testmagasságú, hosszú lábú, rövid farkú, gyönyörűen foltozott macskával, amely olyan rugalmas, hogy lesből felugorva képes elkapni a felrepülő madarakat. Most is vadászott, s a hullámzó fűből vagy másfél-két méteres ugrásokkal tűnt elő. Vadászata sikertelen lehetett, mert kisétált egy kopárabb területre, majd szép nyugodtan elhaladt előttünk, miközben útítársaim számtalan fotót készítettek róla. És hogy örömünk teljes legyen, kisvártatva egy gepárdanya is felbukkant két, anyányi kölykével.

Megfigyeltünk még körülbelül harminc kafferbivalyt és kétszáz elefántot is, köztük az Amboseli magányos, öreg óriását. Róla néhány nappal később megtudtuk, hogy elpusztult; állítólag ötvenévesnél is vénebb volt.

Ezen az úton szokásommá vált, hogy ahol csak lehetett, kiültem éjszakánként egy-két órányi lesre. Taita Hillsnél aztán óriási szerencse ért. Szállodánk erkélyéről hosszan figyelhettem egy alattam vadászgató, gyönyörűen csikozott és foltozott cibetmacskát (*Civettictis civetta*). Ez az éjszakai életmódú, mindenevő, körülbelül 80 centis állat az illatszergyártásban használt cibetről nevezetes, amelyet cibetmirigye termel.

MEGDÖBBENTŐ LELET

A Tsavo East Nemzeti Parkban autózva torokszorító leletre bukkantunk. Közvetlenül az út mellett egy kafferbivaly félig elfogyasztott, kizsigerelt teteme hevert. Nyilvánvalóan oroszlánok végeztek vele valamikor hajnalban vagy délelőtt. Az állat hátsó fele a köldökétől hiányzott, fejének elülső része pedig

le volt tépve; utóbbi roncsolások akkor keletkezhetek, mikor levegővételét orrára-szájára ráharapva akadályozta meg az egyik ragadozó. Ami számomra teljesen szokatlan volt: a magára hagyott tetem közelében se keselyűk, se négylábú dögevők nem rajzoltak. Tudtuk, hogy az oroszlánoknak a közelben kell rejtőzniük, s meg is pillantottuk őket hatvan-hetven méternyire, a bozótba húzódva. Négy példányt sikerült megfigyelniük, de többen is lehetnek. Egy öreg, sörénytelen hím (érdekes, hogy a Tsavo Eastben ez nem számít ritkaságnak) volt a vezérük. Megálltunk, és hosszan vártuk, hogy a ragadozók visszatérjenek prédájukhoz. A hím el is indult, ám bosszantó módon – az időközben összesereglett szafariautók láttán – sarkon fordult, s ismét bevette magát a bozótba. A szafarizók intelligenciáját jellemzi, hogy akadt olyan autó, amely csak néhány méterre állt meg a tetemtől, mások meg vakuval villogva fényképezték a felbukkant oroszlánt. A helyzet reménytelenségét látva elindultunk a táborunkba, de mielőtt odaértünk volna, újabb meglepetés várt ránk. Egy elárvult kafferborjút pillantottunk meg, akinek testén ott volt még a félig elszáradt köldökzsinór is. A szerencsétlen állat szívfájdító bégetéssel, folyamatosan hívta elvesztett anyját, s közeledni kezdett hozzánk. Világossá vált előttem, hogy az onnan egy-két kilométerre lévő tetem az anyálaté, akit talán épp borja miatt támadtak meg az oroszlánok. A hatalmas kafferbivaly nem lehetett könnyű ellenfél, de utódát védelmezve meg kellett osztania figyelmét, és végül ő maga esett áldozatul. Az oroszlánok a zsákmány legyűrésével bajlódhattak, s talán véletlenül hagyták futni az immár védtelen borjút. A gyámoltalan kis állat nyilván már sötétedésig (vagy legkésőbb reggelig) prédája lesz valamelyik ragadozónak. Kérdésemre, hogy a nemzeti park emberei nem mentik-e meg az ilyen árvákat, sofőrünk azt válaszolta, hogy csak az elárvult elefántborjakat veszik gondozásukba. Szomorú szívvel hagytuk sorsára a kis halálraitétet.

Másnap reggel visszamentünk a kafferbivaly teteméhez, és látnunk kellett, hogy az oroszlánok (vajon hányan lehettek?) az éjszaka folyamán felfalták az egész, körülbelül 500 kilós tetet, s csak az állat koponyáját és egyik bordás oldalát hagyták meg.

A 8292 négyzetkilométer kiterjedésű Ngorongoro-kráter – ami 1959 óta természetvédelmi terület. Ebben az évben az esős évszak jóval tovább húzódott, mint máskor, s ezért jól láthatóak azok a nagy, víz borította területek a kráterben, amelyek nagymértékben megnehezítették a közlekedést.

Fotó: Perjési Andrea

A kígyászkeselyűről (*Sagittarius serpentarius*) nekem mindig Rostand Cyranója jut eszembe, aki így mutatja be a gascogne-i legényeket: „Gém-lábu sasok, csodalények...”. Ennek a kígyókra vadászó, hosszú lábú madárnak a nacionáléja elég meglepő, mert a DNS-vizsgálatok azt mutatták ki, hogy közelebbi rokonságban áll a gólyákkal, mint a ragadozó madarakkal.

Fotó: Perjési Andrea

MÉLTÓ BÚCSÚ AFRIKÁTÓL

Utunk utolsó napjait az Indiai-óceán partján, Diani Beachen, a Baobab Hotelban töltöttük. A szakszerűen gondozott kertben rendszeres vendégek voltak a szörnyű hangú ezüstös orrszarvúmadarak (*Bycanistes brevis*), a gyors mozgású fehérhasú sünök (*Atelerix albiventris*), a szemtelen, tolvaj fehértorkú cercófok (*Cercopithecus albogularis*) és az elegáns, világos szőrgallért viselő, fekete angolai kolobuszok (*Colobus angolensis*). Úgy gondoltam, hogy itt már nem találkozhatok olyan fajjal, amely igazán érdekes lehet számomra, ám Afrika búcsúzóul még megajándékozott valamivel.

Az egyik hajnalon kint ültem teraszunkon, amikor szinte közvetlenül a lábam előtt elkocogott egy hegyes orrú, nagy fülű, hosz-

szú farkú, 25-30 centis állatka. Mozgásából azonnal sejtettem, hogy miféle lény lehet e korai kalandozó, hisz egy társával Kenya északi részén, Arabuko Sokokénál már találkoztam, de konkrétabb fajmeghatározásra csak Budapesten kerülhetett sor. Itthon aztán kiderítettem, hogy nemének legtermetesebb tagját, egy aranyos elefántcickányt (*Rhynchocyon chrysopygus*) volt szerencsém látni. Valóban nagy szerencse kellett hozzá, mert ezek a kizárólag Afrikában előforduló, nem túl gyakori, fürgé és rejtőzködő életmódú teremtmények ritkán kerülnek szem elé. Csak a XIX. század derekán írták le őket a tudományos irodalomban, rendszertani besorolásuk pedig máig vitatott. Nevüket hosszú, besorékony orrukról kapták, mellyel a talajon kutatnak zsákmány után. Étrendjük mellesleg bogarakból, százlábúakból, ter-

meszekből, pókokból és földigilisztákból áll. Ez volt a legritkább állat, amelyet utamon láttam – tehát a fekete kontinens méltóképp búcsúzott tőlem.

SZEMADÁM GYÖRGY